

О РОДИТЕЉСТВУ

БЕЗ БАТИНА

„Бити или не бити, то је питање!“

О РОДИТЕЉСТВУ БЕЗ БАТИНА

„Бити или не бити, то је питање!“

Издавач

Заштитник грађана

За издавача

Саша Јанковић

Ауторка

Снежана Нешић

Илустровала

Милица Мастелица, ученица III разреда средње школе

Штампа

.....

Тираж

.....

Београд 2012.

Публикација *О Родитељству без батина* је припремљена и одштампана у оквиру пројекта "Заштита деце од од насиља у Југоисточној Европи" који финансира Европска унија а реализује УНИЦЕФ. Садржај и ставови изнети у овој публикацији су ставови аутора и ни на који начин не одражавају ставове УНИЦЕФ-а и Европске уније.

1 КО И ГДЕ???

Након резултата глобалног истраживања о насиљу, злостављању и злоупотреби деце 2006. године, Комитет за права детета Уједињених нација је од држава потписница Конвенције о правима детета затражио да уведу изричиту забрану физичког кажњавања деце у свим срединама и спроведу акцију подизања свести и ширења знања о добрим родитељским праксама.

2 ШТА???

■ ФИЗИЧКО КАЖЊАВАЊЕ:

је примена физичке силе и изазивање бола или телесне непријатности које одрасла особа спроводи над дететом у циљу васпитања и дисциплиновања детета.

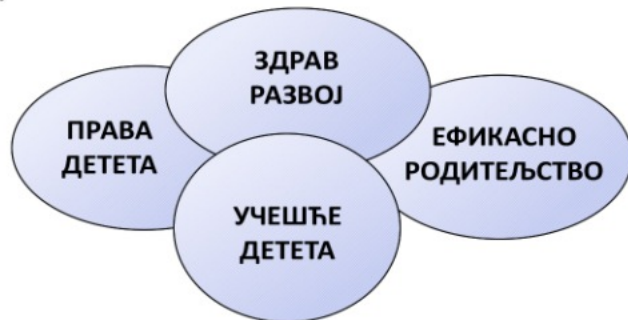
■ ВАСПИТАЊЕ И ДИСЦИПЛИНОВАЊЕ:

Васпитање је процес учења особе нормама и вредностима, са циљем усвајања и разликовања доброг и прихватљивог од лошег и штетног. Његов важан део представља дисциплиновање, којим се дете учи границама дозвољеног и правилима понашања, одговорности и да сноси последице свог понашања.

■ ПОЗИТИВНО РОДИТЕЉСТВО:

је оно родитељство које дисциплинује и васпитава децу на основу:

- познавања дететовог правилног и здравог развоја
- примене вештина ефикасног родитељства и добрих родитељских пракси
- поштовања дететовог људског достојанства и права на једнаку заштиту од сваког облика угоржавања физичког и психичког интегритета и окрутног и понижавајућег понашања и насиља, какву имају одрасли
- поштовања права детета да учествује у овом процесу учења

О РОДИТЕЉСТВУ

Позитивно родитељство заснива се на обезбеђивању онога **ШТА ЈЕ ДЕЦИ ПОТРЕБНО:**

- 1. одгајање-** нега које иде у сусрет и одговара на дететове потребе
- 2. љубав и топлина**
- 3. структура-** безбедно окружење, познате границе, дисциплина, предвидива рутина
- 4. признавање-** слушање, разумевање и уважавање дететових осећања и размишљања
- 5. оспособљавање-** подржавање и усмеравање развоја дететових способности

Од тога како и колико родитељ пружа детету оно што му је потребно, зависи и каква је основа за васпитање и дисциплиновање детета. Што се ови предуслови квалитетније испуњавају и дисциплиновање ће се лакше одвијати, јер се тако развија повезаност детета са родитељима, која је најмоћније средство за утицање на дете, а у рукама је родитеља.

Нема „негативног“ родитељства ни „негативне деце“, али понекад родитељи не препознају шта је потребно детету кад се неприхватљиво понаша („бесни“, отима играчке,

БЕЗ БАТИНА

туче другу децу, не поштује време доласка кући), па учине нешто што може да наштети детету и наруши његов развој, у шта спада и свако физичко и понижавајуће кажњавање детета. Позитивно је оно родитељство које предузима све оно што је детету потребно, а то значи и недозвољавање детету да се понаша како му падне напамет. Позитивно родитељство преузима одговорност да код детета успостави и одржи јасна правила и границе које се не прелазе.

ДЕЦИ ЈЕ ПОТРЕБНА ДИСЦИПЛИНА.

**ПИТАЊЕ ЈЕ КОЈА ВРСТА
ДИСЦИПЛИНЕ ЈЕ НАЈЕФИКАСНИЈА**

3 ЗАШТО???

Према научним сазнањима, истраживањима и искуствима стручњака **ПРИМЕНА ФИЗИЧКОГ КАЖЊАВАЊА**

■ ШТЕТНА ЈЕ:

- јер оштећује тело (мишиће, кости, нервни систем и мозак) и последице су теже што је организам млађи
- јер изазива осећања страха, понижења, неповерења, обезвређености и губитак самопоуздања
- јер не садржи објашњење и разлог због чега је понашање било недозвољено и неприхватљиво
- јер учи да је насиље ефикасан начин разрешавања сукоба и навођења других ка неком свом циљу
- јер учи да се са јачима од себе преузима улога жртве

■ НЕ ДАЈЕ ОЧЕКИВАН РЕЗУЛТАТ:

Често је питање зашто мењати опробане старе добре и традиционалне методе? Сетите се, ипак, ко још повија бебу исправљених ногу, како су то чиниле наше баке.

Времена се мењају и друштво незаустављиво иде даље у свом развоју. Тако сада знамо и да телесна казна има само тренутни ефекат и доводи до прекида неприхватљивог или опасног понашања детета, али дугорочно производи контраефекат. У новије доба батине су забрањене у школама, јер је потврђено да физичко кажњавање не помаже, већ отежава процес учења, а дуже посматрано производи и отпор према даљем усвајању знања и напредовању.

**БАТИНЕ ДАЈУ ДЕЦИ
ЛЕКЦИЈУ ЛОШЕГ
ПОНАШАЊА**

И одрасли и деца су понекад недисциплиновани и неваспитани, али **ПРИМЕНА ФИЗИЧКОГ КАЖЊАВАЊА**

■ ЗАБРАЊЕНА ЈЕ И КАЖЊИВА:

- над одраслима у свим ситуацијама и срединама
- а над децом само у установама образовања и васпитања, социјалне заштите и установама за извршење кривичних санкција.

Друштво које забрањује сваки облик насиља међу одраслима, не може истовремено да прихвата и чак одобрава када се деца подвргавају неком облику физичког напада и насртаја, повређивања или застрашивања у сврху кажњавања и дисциплиновања.

**ПРАВО СВАКЕ ОСОБЕ ДА НЕ БУДЕ ТУЧЕНА ЈЕ И ПРАВО
СВАКОГ ДЕТЕТА, БИЛО ДА СЕ НАЛАЗИ У ШКОЛИ,
ИНСТИТУЦИЈИ ИЛИ КОД КУЋЕ**

Посебна природа деце, њихова зависност, већа рањивост и осетљивост на ризике и повреде и развој који је у току –

**ЗАХТЕВАЈУ ВИШЕ ЗАШТИТЕ ОД ОНЕ КОЈУ ИМАЈУ ОДРАСЛИ,
А НЕ МАЊЕ.**

■ НАЈРАНИЈЕ ГОДИНЕ ЖИВОТА (0 - 6)

су темељ њиховог физичког и духовног здравља и последице било којих неодговарајућих и угрожавајућих поступања и услова теже погађају децу на раном узрасту него децу старијег узраста. Уколико желимо да се развију у зреле, одговорне, самосталне, стабилне и способне појединце, од одлучујућег значаја је брига и заштита која им се у том периоду пружа.

А КАКО ЈЕ РОДИТЕЉИМА !?

Иако родитељи желе да свом детету буду добра мама и добар тата, то је понекад тешко остварити. Данашњи родитељи се непрекидно суочавају са новим врстама притисака и изворима стреса, као и бројним и дубоким променама које су толико брзе, да их је тешко испратити у једном људском веку.

Истраживања су показала да већина родитеља прибегава батинама када се осети немоћно: јер не зна како другачије, а једино то има као успешну методу у свом искуству; јер су били превише уплашени, уморни, изнервирани или љути; или ништа што су покушали није дало резултата; или нису имали времена за нешто друго због превише других и тешких послова или проблема које имају да обаве или реше.

**ДЕЦА СУ РАЊИВИЈА И ОСЕТЉИВИЈА
И ТРЕБА ИМ ВЕЋА, А НЕ МАЊА, ЗАШТИТА
ОД ЗАШТИТЕ КОЈУ ДОБИЈАЈУ ОДРАСЛИ**

■ ШТА ЈОШ РОДИТЕЉИ ТРЕБА ДА ЗНАЈУ ПОРЕД ТОГА ДА НЕ ИГНОРИШУ, НЕ УДАРАЈУ, НЕ ЗАСТРАШУЈУ И НЕ ВРЕЂАЈУ СВОЈЕ ДЕТЕ

- развој детета се не одвија потпуно природно и спонтано и потребна му је одређена стимулација, подршка и усмеравање
- у нечему су сва деца иста, а по много чему се деца разликују, па треба да познајете своје дете
- добре родитељске вештине и праксе се уче и стичу
- тражење помоћи и савета значи одговорност, а не слабост или срамоту
- дете може да испуњава само реална очекивања и тражења
- родитељска љубав не значи давање потпуне слободе детету коју родитељ не сме ограничити
- игра са пуно смеха, буке, скакања и сл. је повремено потребна детету, а родитељ треба да научи дете које је право време и место за такву игру
- критикујте и дисциплинујте дететово понашање, а не дете ни дететову личност

- нема јединственог рецепта за васпитавање који се може применити на сву децу и у свим ситуацијама, али треба избегавати она поступања која су штетна по сву децу и дугорочно су неефикасна

- нека деца су природно лакшег темперамента, док су друга изазовнија и тежа за родитеље

- теже је уложити напор и време да се консултују научна знања, мишљења и савети стручњака – много је једноставније изударати дете

- свако дете ће тестирати вашу издржљивост и границе, али не треба одустајати, већ бити доследан

- родитељи васпитавају децу и на сопственом примеру

■ ШТА ЈЕ РОДИТЕЉИМА ПОТРЕБНО:

1. Подршка и знање како да:

- превладају стрес, који исцрпљује и одузима енергију која је потребна за бављење дететом

- управљају својим емоцијама, јер не треба на детету искаљивати сопствени бес, страх и немоћ

- организују своје време, како би ускладили своје друге обавезе и оставили довољно времена да га проведу заједно са дететом
  - контролишу и смање штетне утицаје на дете из околине
2. Одмор и слободно време само за себе.
3. Равномерна подела обавеза и усаглашени ставови оба родитеља, јер ништа више не минира дисциплину од родитеља који се не слажу.

4. Одговарајући животни стандард, подршка, услуге и ресурси у окружењу које држава мора да обезбеди (мере спречавања дечјег сиромаштва, мере запошљавања, различите услуге намењене дневном старању о деци запослених родитеља, саветовалишта и едукације о родитељству, психолошке терапије за родитељске парове).

Чињеница да се родитељима не пружа све што им је потребно, није довољно добар изговор да они не учине оно што је могуће за своје дете. Да ли ће ваше руке служити да штитите и грлите или да тучете ваше дете – од вас зависи.

Не заборавите да сте и ви били дете и да нисте са радошћу примали батине одраслих. Ако сте васпитавани у породици уз телесне казне и мислили да вама „ништа не фали“ због тога, време је да тај модел замените неким који неће остављати црвенило на лицу ни ожиљке на души вашег детета.

РОДИТЕЉИ ВАСПИТАВАЈУ ДЕЦУ И НА СОПСТВЕНОМ ПРИМЕРУ

**КАД СЕ РОДИТЕЉИ НЕ СЛАЖУ, НИ ДЕТЕТУ НИЈЕ ЈАСНО КАКО
ТРЕБА ДА СЕ ПОНАША**

4 КАКО???

■ КАКО ДИСЦИПЛИНОВАТИ ДЕЦУ БЕЗ ФИЗИЧКОГ КАЖЊАВАЊА?

Постоје бројни начини да се деца васпитавају и дисциплинују на ненасиљан, али ефикасан начин. Ево неких примера техника ефикасног родитељства, за које важи:

- уколико се одлучите да примените неку од ових техника, издвојте потребно време и спроводите их правилно, истрајно и доследно, чак и када вам буду непријатне или досадне;
- пре примене неке од техника отклоните све друге подстрекаче немирног или непослушног понашања детета, јер код млађе деце такво понашање може да покрене и умор, поспаност, досада, глад...;
- како деца расту, треба мењати награде и казне;
- дете треба подједнако добро да познаје и разуме како треба да се понаша (које је дозвољено, пожељно или очекивано понашање), као што добро зна како не треба да се понаша (које је недопуштено, неприхватљиво или непожељно понашање).

Настојте да неком другом приликом када је опуштена ситуација и сви су смирени и пажљиви, објасните детету која се понашања од њега очекују, а која не;

- сваку технику дисциплиновања треба започети и завршити разговором и за то увек користите кратко, јасно и прецизно објашњење, без повишеног или претећег тона. Уколико су објашњења или расправљања с дететом дуготрајна, опширна и понављана, дете ће престати да вас слуша. Истовремено, родитељ треба да звучи одлучно, тако да дете зна да мама или тата мисле озбиљно кад му кажу „Дођи одмах овамо“. Постоје и околности када ћете само викнути „Стани“ (као када млађе дете истрчава на улицу или прилази струји и сл.)

1. Тајм-аут (2 - 10): када је дете изразито непослушно или претерано узбуђеног или агресивног понашања (према себи или другима, вришти, баца се), ефикасно је послати га у другу собу или удаљено место (на столицу, у кутак, ћошак) у којем ће остати насамо онолико минута колико има година, док се не смири и размисли о свом понашању. Окружење треба да је досадно детету и без икаквих средстава којима може да се забави (играчака, ТВ и сл.). Не разговарајте са дететом док је у тајм-ауту. Примените ову технику након једног до два упозорења детету да престане са непожељним понашањем и да ће ићи у тајм-аут. Неопходно је да родитељ претходно подучи дете о тајм-ауту и како треба да се понаша да не би тамо ишао/ла. У тајм аут се може послати и спорна играчка (бицикл), када се, нпр, деца због ње свађају или туку и где ће остати све док се не договоре.

2. Мењајте средину, а не дете (1-6): боље је драгоцене или опасне објекте држати далеко од дететовог домаћаја, него кажњавати дете због његове природне радозналости .

3. Похвала(применљива на свим узрастима): је најефикаснији начин, али га родитељи најмање користе. Дете ће најпре усвојити пожељно понашање ако га за свако такво понашање похвалите (примерено узрасту),

због тога што су родитељи најважније особе сваком детету, он/она ће настојати да не разочара и не изневери родитељска очекивања (нарочито до уласка у пубертет, кад се повећава број личности које значајно утичу на дете).

4. Селективно игнорисање: није игнорисање детета, већ неког његовог поступка („кењање“, дурење и коришћење ружних речи код млађе деце или звоцање, свађе и расправе између старије деце...) неколико минута док не престане непожељно понашање, тако што се родитељ окрене од детета на другу страну или оде у другу просторију (прекине контакт очима са дететом), а предложи детету неко друго адекватно понашање (нпр. покуша да млађем детету које „кења и цмиздри“ скрене пажњу на неку другу активност или одбије да се укључи у свађу старије деце уз коментар да имају превише година за такво понашање). Чим дете покаже одговарајуће или прихвати понуђено понашање, похвалити га.

5. Надокнада штете (применљива на свим узраст.): дете, а не родитељи у његово име, треба да се извини, поправи или надокнади штету особи коју је увредило, повредило, оштетило (нпр. да скуп и врати у првобитно стање коцке које је порушио/ла).

6. Ускраћивање привилегија: гледања ТВ, коришћења компјутера, џепарца или времена које ће провести са вршњацима итд.

7. Награђивање (применљиво на свимзрастима): примењивати код активности које нису пријатне детету или ради достизања одређеног циља (поправљање оцена), који изискује да током одређеног периода дете улаже изванредан напор. Заједно бирајте награду, која треба да је довољно привлачна, али не превише скупа (нпр. карта за рок концерт). Млађој деци награђивање може бити игра, у којој ћете одредити правила, а свако пожељно понашање носиће симболичне поене (бомбоне, жваке), које ће дете скупљати у одређеном броју и тиме ће моћи да откупи неку награду (играчку - бицикл или привилегију- дуже коришћење компјутера).

8. Уговор: правите са тинејџером, тако што ће свака страна имати своје обавезе у постизању одређеног циља, који треба да представља компромис, односно решење прихватљиво и за дете и за родитеља.

Немојте се обесхрабрити уколико примена неке од овде понуђених техника не буде дала резултате, јер се свим родитељима дешавају повремене неуспеси.

Уколико сте пропустили једну прилику, знајте да ће бити још времена и ситуација за дисциплиновање вашег детета и да је оно што вас чини најбољим родитељем за ваше дете љубав, посвећеност и пажња коју му дајете.

О РОДИТЕЉСТВУ БЕЗ БАТИНА

Када је Комитет за права детета Уједињених нација од држава потписница Конвенције о правима детета затражио да уведу **изричиту забрану физичког кажњавања деце** у свим срединама, укључујући и породицу и спроведу акцију подизања свести и ширења знања о добрим родитељским праксама, покренута су многа питања, од тога зашто је потребно ово питање уредити законском забраном, до тога шта ће то значити за родитеље и за децу.

Овде ћете наћи **одговоре на 5 основних питања** (ко, шта, где, зашто и како) о укидању физичког кажњавања деце и корисне информације о томе како се деца могу дисциплиновати на ненасиљан, али ефикасан начин.